

MARJADES I AGRICULTURA A LA SERRA

Diapositiva 1: En aquesta activitat que forma part del projecte “La Serra de Tramuntana, un món per descobrir” de l’entitat Tramuntana XXI parlarem en línies generals sobre l’ agricultura a la Serra de Tramuntana i el paper de les marjades en aquesta activitat.

Diapositiva 2: L’objectiu d’aquest projecte és que coneguem i estimem un poc més la Serra de Tramuntana, les seves muntanyes i tot allò que aporta, ja sigui natural o cultural. Allò que coneixem, ho estimam i cuidam.

Diapositiva 3: La Serra de Tramuntana ocupa el nord-oest de Mallorca. S’estén al llarg d’uns 90 km, amb una amplada màxima de 15 km. Ocupa el 30% del territori de l’Illa.

Són 19 els municipis que formen part de la Serra. Els més grans són Pollença, Calvià i Escorca. En total, hi viu una població de 40.000 persones.

Diversos cims que conformen la Serra superen els 1.000 m d’altitud. Destaca el Puig Major (1.443), el Puig de Massanella (1.348), la Serra d’Alfàbia (1.069 m), es Teix (1.064) i Es Galatzó (1.026 m).

La **Serra de Tramuntana** va ser declarada **Patrimoni Mundial** per la **UNESCO** en la categoria de Paisatge Cultural. Aquest reconeixement posa en valor la relació que hi ha hagut durant segles entre natura i societat a la Serra, i la forma en la que s’ha produït aquesta unió, integrant-se completament en el paisatge de la Serra. Ja no podem imaginar la Serra sense margades, camins de ferradura, o sitges de carbones, entre altres.

Diapositiva 4: En aquesta diapositiva podem veure una sèrie d'exemples de la diversitat d'elements i de paisatges de la Serra.

A la primera imatge podem veure un de tants elements patrimonials que hi ha a la Serra. En aquest cas, una barraca de carboner construïda amb la tècnica de pedra en sec (tècnica de construcció on no s'utilitza cap tipus de material per aferrar les pedres) i una sitja.

A la imatge central, veiem una vista general d'algunes muntanyes. La muntanya que se veu millor a la fotografia és el Puig Major, la muntanya més alta de les Illes Balears. La Serra de Tramuntana proporciona un paisatge impressionant.

També hi podem trobar molta biodiversitat, tant d'animals, plantes, fongs, etc. La imatge que surt a la fotografia és un endemisme de la Serra. És a dir, és una espècie que només creix en un lloc concret de les muntanyes de la Serra i en cap altra banda del món. És per això que és molt important protegir la biodiversitat única de la Serra.

A més hem de tenir en compte que a la Serra també hi viu gent. Selva, Alaró, Sóller, etc. són pobles de la Serra de Tramuntana. El de la foto és el poble de Valldemossa.

Finalment, també és important i curiós remarcar que hi ha un illot de les balears que forma part de la Serra de Tramuntana: Sa Dragonera. A Sa Dragonera hi viu una espècie molt característica: la sargantana.

Diapositiva 5 i 6: Per poder parlar de l'agricultura a la Serra, és important abans introduir que són i perquè serveixen les marjades, un element clau per dur a terme aquesta activitat en un lloc com la Serra de Tramuntana.

Les marjades són construccions fetes a partir de pedra calcària (la pedra més abundant a la Serra) disposades una sobre l'altra amb una tècnica molt antiga i perfeccionada: la tècnica de la pedra en sec. La més important característica d'aquesta tècnica de construcció tradicional és que per unir les pedres, no s'utilitza cap tipus de ciment ni argamassa, si no que les pedres s'aguanten gràcies a la seva disposició.

Les persones encarregades de construir els marges són els margers. Aquest ofici, tot i que ha perdut força en les darreres dècades, encara segueix present a la nostra Illa i actualment s'està treballant per impulsar-lo.

	Les marjades foren declarades patrimoni cultural immaterial de la humanitat l'any 2018 i serveixen per poder cultivar en terrenys inclinats i així poder aprofitar l'espai. <i>*Marjada: Una marjada és una espècie de terrassa creada per la construcció d'un mur (*marge) en el costat de la muntanya.</i>

	Diapositiva 7: Per tant, perquè serveixen les marjades i quina relació tenen amb l'agricultura? Les marjades són molt importants per augmentar la superfície conreable en aquelles zones, principalment de muntanya on el terreny és molt vertical. D'aquesta manera, fent un tipus "de terrasses" al terreny, augmenta la superfície disponible per poder, per exemple, sembrar oliveres, tarongers, garrovers, etc. Avui en dia encara hi ha una certa activitat agrícola a la Serra, centrada principalment en la producció d'oli, olives i cítrics com ara el cultiu de tarongers, entre d'altres.

	Diapositiva 8: Cal dir que hi ha altres construccions de pedra en sec vinculades a les activitats agrícoles de la Serra, com ara els safarejos per acumular aigua per regar i les canals i fonts associades i cisternes. També les parets seques, entre d'altres.

	Diapositiva 9: Els marges, a part de ser imprescindibles per poder dur a terme l'activitat agrícola a la Serra, també tenen altres aplicacions i beneficis. Per una banda, disminueixen l'erosió del terreny. És a dir, eviten que quan plou, per exemple, la terra d'un lloc es desplaci a un altre deixant zones amb poc sòl. Això passa gràcies a la tècnica de construcció de pedra en sec dels marges. Quan plou, l'aigua pot posar per dins les pedres dels marges, mentre que la terra queda al seu lloc. Actuen com un colador.

	Diapositiva 10: Per altra banda, els marges són zones amb una biodiversitat característica que possiblement sense la seva presència no hi seria a determinades zones. Els marges afavoreixen ambients ombrívols i humits, que aprofiten espècies com ara falgueres, dragons, caragols i heures.

Diapositiva 11: Les marjades també són importants en la prevenció d'incendis forestals als boscos de la Serra ja que constitueixen un tall foc que fa disminuir el risc en el cas de que es produís un incendi forestal. El foc, gràcies a la discontinuïtat de vegetació creada per la marjada, tindria més dificultat en passar d'un lloc a un altre i donaria marge per poder apagar-lo abans de causar problemes més greus.

Diapositiva 12: Ara bé, avui en dia, l'activitat agrícola ha disminuït considerablement a la Serra. Moltes persones han deixat la feina dura del camp per dedicar-se a altres sectors, com ara el turístic. Aquest fet ha ocasionat que de cada vegada es trobin més marjades abandonades i descuidades, o bé dedicades a altres usos. Actualment se fan accions per recuperar les marjades i l'ofici de marger, per intentar no perdre aquest element patrimonial tan característic de la nostra cultura.

Diapositiva 13: Abans d'acabar... Que posa en perill la Serra i la seva diversitat i patrimoni?

Per una banda, les espècies invasores que han arribat d'altres bandes del món. És el cas de **l'ós rentador** i el **coati**. Dues espècies no pròpies del nostre territori que poden ocasionar greus problemes a la fauna i la flora autòctones, ja que poden desplaçar altres espècies, transmetre malalties que aquí no existien, etc.

Aquestes espècies exòtiques han arribat a la natura perquè les persones les hi hem amollat. No s'han de tenir aquests animals com a mascotes i molt menys amollar aquests animals a la natura.

La **procecionària del pi** també és una espècie que va venir de fora i ocasiona importants problemes als pins. Els defolia (deixa sense fulles). Moltes vegades els pins es recuperen una vegada passada la temporada, però alguns pins vells o malalts, poden no superar l'impacte de la plaga.

També s'han de tenir present aquelles espècies que són pròpies de la nostra illa però que per diversos factors han esdevingut un problema. És el cas de la **cabra mallorquina assilvestrada**. Era una espècie de la ramaderia mallorquina que amb l'abandonament del món rural ha passat a assilvestrar-se i viure

	Illiurament a l'entorn natural. Les seves poblacions són molt grans, i són un problema per algunes espècies de plantes. No hi ha depredador natural de la cabra que equilibri les poblacions i creixen sense control. Una altra espècie que en els darrers anys dona problemes és el banyarriquer, un escarabat molt gran que afecta a les alzines. Les larves foraden les alzines per dedins i les poden acabar matant. Les alzines dels nostres boscos majoritàriament estan molt envellides i se veuen més afectades pel banyarriquer. També hi ha altres factors que posen en perill la biodiversitat de la Serra, i són ocasionats directament per les persones. Tots sabem que a la natura no hem de cridar, ni fer molt de renou. Hem d'evitar trepitjar intencionadament fauna i flora, com també hem d'evitar arrabassar plantes i fer mal bé l'entorn. Sempre que sigui possible hem de tornar a casa els residus que hem generat a la natura. Moltes vegades a la muntanya ja no hi ha papereres, per tal de no crear punts bruts. I per acabar, hem de seguir les indicacions de les institucions en relació a l'ús del foc, un perill molt important pels nostres boscos.

	Diapositiva 12: Així, quan anem a fer una volta per la Serra hem de respectar-la i cuidar-la i seguir les indicacions pertinents. Si veiem una espècies invasora, com ara el coati o l'ós rentador és important que donem avís al COFIB (Centre de Recuperació de Fauna) o bé telefonem a l'112 i ells sabran quines passes seguir. A l'112 també hi podem telefonar per qualsevol emergència.